20.10.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Lausuntopyyntönne 8.10.2026, HE 213/2026 vp

1 Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen tarvitaan oikeus oppimisen tukeen

OAJ pitää useita esitettyjä muutoksia perusteltuina.

Oppimisen tuen uudistuksessa TUVA-koulutus jätettiin uudistuksen ulkopuolelle, vaikka TUVA:ssa opiskelee paljon tukea tarvitsevia opiskelijoita.

TUVA-koulutusta ei ole säädetty oppimisen tukimuodoksi. TUVA-koulutuksen tavoitteena on lain 2 §:n mukaan antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen, ohjata jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman laadintaan sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto taikka ammatillinen tutkinto.

Lakiesityksen perusteluissa on esitetty vaihtoehtoisia toteutustapoja, joissa on esitetty myös opiskelijalle oikeutta oppimisen tukeen. OAJ ei pidä perusteluissa mainittua riittämätöntä rahoitusta perusteluna sille, että opiskelijan saamaan tukeen tulee katko. TUVA-lain 2 §:ssa asetettu tavoite vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa toisen asteen tutkinto ei täyty, jos opiskelijalla ei ole oikeutta tarvitsemaansa oppimisen tukeen.

On myös huomioitava, että opiskelijan tuen tarpeet eivät pääty hänen siirtyessään perusopetuksesta nivelvaiheeseen.

2 OAJ esittää, että sivistysvaliokunta lisää seuraavat välttämättömät täsmennykset tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen lainsäädäntöön.

Uusi pykälä 19 b – oikeus oppimisen tukeen.

”Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki järjestetään osana tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta, opetuskielen osaamisen kielellistä tukea, erityisopettajan antamaa tilapäistä erityisopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa tukea ja ohjausta.”

21 §:n 1 momentin muuttaminen vastaamaan pitkälti ammatillisen koulutuksen erityisen tuen muotoiluja. Muutoksessa tarkennetaan erityisopettajan roolia ja tuodaan vahvemmin esiin oikeus erityiseen tukeen myös muissa oppimisympäristöissä.

”Erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen myös muissa oppimisympäristöissä, joissa tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestetään”.

21 §:n 2 momentin muuttaminen ammatillisten tutkinnon osien osalta vastaamaan lukiokoulutusta koskevaa sääntelyä.

Kun TUVA-opiskelija suorittaa lukio-opintoja, häneen sovelletaan lukiolain säännöksiä oppimisen tuesta. Ammatillisten tutkinnon osien osalta nykyinen viittaussäännös on tätä kapeampi, sillä se rajoittuu vain osaamisen arvioinnin mukauttamiseen. Näin ollen TUVA-opiskelijat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa ammatillisia tutkinnon osia suorittaessaan. Myös ammatillisia tutkinnon osia suorittavalla TUVA-opiskelijalla on oltava oikeus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen oppimisen tukeen ja erityiseen tukeen.

OAJ esittää 21 §:n 2 momentin ammatillista koulutusta koskevan osuuden muuttamista seuraavasti:

”Opiskelijan suorittaessa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja tutkinnon osia sovelletaan, mitä mainitussa laissa säädetään opiskelijan oikeudesta oppimisen tukeen ja erityiseen tukeen”.

3 Oppivelvolliset ja vailla toisen asteen tutkintoa olevat asetettava etusijalle opiskelijavalinnassa

On tärkeää, että oppivelvolliset opiskelijat saavat opiskelupaikan toisen asteen koulutuksessa. Ensisijaisuus ei kuitenkaan saa estää ilman aiempaa toisen asteen tutkintoa olevien ei-oppivelvollisten pääsyä toisen asteen koulutukseen. Opintopolku voi eri syistä viivästyä, eikä 18 vuoden täyttämisen tule heikentää hakijan asemaa. Jos nuori ehtii täyttää 18 vuotta esimerkiksi TUVA-koulutuksen tai aikuisten perusopetuksen aikana, hänen mahdollisuutensa päästä haluamaansa koulutukseen kapenevat uuden lakiesityksen myötä.

Yhteishaku on valtakunnallinen, ennakoitava ja läpinäkyvä hakuväylä. Jatkuvan haun ajankohdat, valintaperusteet ja menettelyt vaihtelevat koulutuksen järjestäjittäin, mikä heikentää hakijan mahdollisuuksia arvioida vaihtoehtoja kokonaisuutena sekä vaikeuttaa opinto-ohjausta. Muutos lisäisi myös opinto-ohjaajien työmäärää.

Ilman toisen asteen opiskelupaikkaa olevalla on oltava yhdenvertainen mahdollisuus oppivelvollisten kanssa hakea yhteishaussa edellä kertomastamme syystä. Jatkuvassa haussa paikkoja on rajoitetummin eikä toisella paikkakunnalla tai opiskelijalle

soveltumattomalla alalla oleva vapaa paikka korvaa mahdollisuutta osallistua valtakunnalliseen yhteishakuun. Täysi-ikäistyminen ei myöskään vähennä ilman toisen asteen koulutusta olevan opiskelijan koulutuksen, ohjauksen tai tuen tarvetta. Yhdenvertaisuus ei toteudu pelkästään sillä perusteella, että opiskelijalla on mahdollisuus hakea johonkin jatkuvassa haussa olevaan koulutukseen, vaan opiskelijalla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus hakea kiinnostustaan, kykyjään ja tavoitteitaan vastaavaan koulutukseen.

Eri ajankohtina tapahtuvat opiskelijavalinnat vaikeuttavat opetuksen, ryhmien ja oppimisen tuen suunnittelua sekä lisäävät opettajien, opinto-ohjaajien ja erityisopettajien työtä.

Ensisijaisuus voi vaikeuttaa osaajien kouluttamista myös aloille, joilla työtehtävät tai ammattipätevyys edellyttävät täysi-ikäisyyttä, kuten osassa kuljetusalan tehtäviä.

Ei-oppivelvollisten aikuisten mahdollisuuksia ensimmäiseen toisen asteen tutkinnon suorittamiseen tai uudelleenkouluttautumiseen on rajattu. Aikuiskoulutustuki on poistettu ja ammatillisen koulutuksen leikkaukset ovat rajanneet ei-oppivelvollisille tarjottua opintotarjontaa sekä opetusta. Nyt esitetty ehdotus rajaa entisestään ei-oppivelvollisten mahdollisuuksia suorittaa ensimmäinen toisen asteen tutkinto.

Esityksestä ei käy ilmi, minkä ajankohdan perusteella hakijan oppivelvollisuus ja ensisijaisuus määräytyvät. Sääntely ei saa johtaa siihen, että samankaltaisessa tilanteessa olevien hakijoiden asema riippuu syntymäajasta tai opiskelupolun kestosta.

Esityksen vaikutukset kohdistuisivat pääosin ammatilliseen koulutukseen ja TUVA-koulutukseen, sillä lukiokoulutuksessa vain harvat oppivelvolliset hakeutuvat aikuisten lukiokoulutukseen. Valpas-ohjaus varmistaa jo oppivelvollisten pääsyn koulutukseen, joten muutos ei olennaisesti parantaisi heidän asemaansa. Sen sijaan se voisi heikentää ilman toisen asteen tutkintoa olevien 18 vuotta täyttäneiden mahdollisuuksia päästä koulutukseen.

OAJ pitää tärkeänä, että kaikilla ilman toisen asteen tutkintoa olevilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä toisen asteen koulutukseen. Nyt esitetty säädös voi johtaa siihen, ettei vailla toisen asteen tutkintoa olevilla 18 vuotta täyttäneillä ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia päästä toisen asteen koulutukseen yhteishaussa.

4 OAJ esittää, että sivistysvaliokunta muuttaa lakia

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (9 §) seuraavasti

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita, mutta opiskelijoiksi on kuitenkin otettava ensisijaisesti oppivelvolliset ja ne, joilta puuttuu toisen asteen tutkinto.

Lakia ammatillisesta koulutuksesta (38 §)

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita, mutta opiskelijoiksi on kuitenkin otettava ensisijaisesti oppivelvolliset ja ne, joilta puuttuu toisen asteen tutkinto.

Lukiolakia (22 §)

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita, mutta opiskelijoiksi on kuitenkin otettava ensisijaisesti oppivelvolliset ja ne, joilta puuttuu toisen asteen tutkinto.

5 Oppivelvollisuuden suorittaminen nuorten työpajatoiminnassa

OAJ korostaa, että nuorten työpajatoiminta saa olla ilman koulutuspaikkaa jääneelle oppivelvolliselle vain väliaikainen ratkaisu. Oppivelvolliselle tulee mahdollisimman nopeasti löytää opiskelupaikka koulutuksesta, jossa hänellä on oikeus opetushenkilöstön antamaan opetukseen, oppimisen tukeen ja opinto-ohjaukseen.

OAJ esittää, että sivistysvaliokunta edellyttää erillisen rahoituksen osoittamista oppivelvollisuuslain 5 §:n 4 momenttiin esitetyssä oppivelvollisuuden suorittamiseen nuorten työpajatoiminnassa. Rahoitusta ei tule vähentää lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen tai tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen määrärahoista.

Yhteenvetona OAJ toteaa, että

TUVA-koulutuksessa tulee säätää opiskelijan oikeudesta oppimisen tukeen.
TUVA-laissa säädettyä oikeutta erityiseen tukeen tulee täsmentää määrittelemällä erityisen tuen sisältö nykyistä tarkemmin.
TUVA-opiskelijan oikeus oppimisen tukeen ja erityiseen tukeen on turvattava myös hänen suorittaessaan ammatillisia tutkinnon osia.
Kaikilla ilman toisen asteen tutkintoa olevilla on oltava oppivelvollisten kanssa yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä toisen asteen koulutukseen.
Oppivelvollisuuden suorittamista nuorten työpajatoiminnassa silloin, kun oppivelvollisella ei tilapäisesti ole opiskelupaikkaa, ei saa rahoittaa vähentämällä lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen tai tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen määrärahoja.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Mirjami Lehikoinen
erityisasiantuntija